تىيجانىييە

ئىنقلىما:

تىيجانىييە: سۇپىزم تەرىقتى بولۇپ، ئەگەشكۈچىلىرى سۇپىزمنىڭ پىكىر ۋە ئېتىقادلىرىنىڭ ھەممىسىگە ئىشىنىدۇ ۋە ئۇنىڭغا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بۇ دۇنيادا ئەمەلىي شەكىلدە ئۇچرىشىش ئىمكانىيىتىنىڭ بارلىقى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ئىنتايىن يۇقىرى ئورۇنغا ئىگە "تاقىلىپ قالغان يەرلەرنى ئېچىپ بەرگۈچى" بىر نامازنى مەخسۇس قىلىپ بەرگەنلىكىگە ئائىت ئېتىقادنى ئىلاۋە قىلىدۇ.

قورۇلۇشى ۋە ئاساسلىق كىشىلىرى:

◈ قۇرغۇچىسى ئەبۇلئاباس ئەھمەد ئىبنى مۇھەممەد ئىبنى ئەلمۇختار ئىبنى ئەھمەد ئىبنى مۇھەممەد سالىم ئەتتىيجانىي بولۇپ، ھىجرىيە 1150 ــ 1230 يىللار (1737 ـ 1815م) ئارىسىدا ياشىغان. ئۇ ھازىرقى ئالجىرىيە سەھراسىدىكى ئەيىن مازىي يېزىسىدا دۇنياغا كەلگەن.

ـ قۇرئان كەرىمنى يادلىغان، بىر ئاز ھەدىس ئۈگەنگەن.

ـ شەرئىي ئىلىملەرنى ئىگەللىگەن. ئۇ فاس، تىلمىسان، تۇنىس، قاھىرە، مەككە مۇكەررە، مەدىنە مۇنەۋۋەرە ۋە ۋەھران قاتارلىق جايلارنى كەزگەن.

ـ ھىجرىيە 1196 ـ يىلى ئەبۇ سەمئۇن يېزىسىدا ئۆزىنىڭ تەرىقتىنى تەسىس قىلغان. فاس شەھرى بۇ تەرىقەتنىڭ تۈنجى مەركىزىگە ئايلانغان بولۇپ، ئۇنىڭ دەۋىتى بۇ يەردىن پۈتۈن ئافرىقىغا تارقاش ئۇچۇن ئاتلانغان.

ـ ئۆزىدىن كېيىنكىلەرگە قالدۇرغان ئەڭ كۆرۈنەرلىك ئىزلىرى فاستىكى تىيجانىييە گۈمبىزى ۋە شاگىرتى ئەلى ھەرازم تەرىپىدىن توپلاپ ھازىرلانغان "جواهر المعاني وبلوغ الأماني في فيض سيدي أبي العباس التيجاني" ناملىق كىتابىدىن ئىبارەت.

قۇرغۇچىسىدىن كېيىنكى مەشھۇر كىشىلىرى:

ـ ئەلى ھەرازم ئەبۇلھەسەن ئىبنى ئەلئەرەبىي بۇرادەتۇل مەغرىبىي ئەلفاسىي بولۇپ، مەدىنە مۇنەۋۋەرەدە ۋاپات بولغان.

ـ مۇھەممەد ئىبنى ئەلمەشرىي ئەلھۇسنى ئەسسابىھىي ئەسسىبائىي (1224ھ ۋاپات بولغان). ئۇ "الجامع لما افترق من العلوم" ۋە "نصرة الشرفاء في الرد على أهل الجفاء" ناملىق كىتابلارنىڭ ئاپتۇرى.

ـ ئەھمەد سەكىيەرج ئەلئەياشىي (1295 ـ 1363ھ): فاستا تۇغۇلغان. قەرەۋىيلەر مەسچىتىدە ئوقۇغان ۋە ئۇنىڭدا ئوقۇتقۇچىلىقا تەيىنلەنگەن، قازىلىق ۋەزىپىسىنى

www.munber.org

ئۆتكەن ۋە ماراكەشنىڭ بىر قانچە شەھەرلىرىنى كەزگەن. ئۇنىڭ "الكوكب الوهاج" ۋە "كشف الحجاب عمن تلاقى مع سيدي أحمد التيجاني من الأصحاب" ناملىق كىتابلىرى بار.

- ئۆمەر ئىبنى سەئىد ئىبنى ئوسمان ئەلفۇتي ئەسسىنغالىي: **1797** ـ يىلى ھازىرقى سىنگالنىڭ دىيمار شەھرى فار يېزىسىدا دۇنياغا كەلگەن. مىسىردىكى ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئىلىم ئىگەللىگەن. يۇرتىغا قايتقاندىن كېيىن بۇددىستلار ئارىسىدا ئىلىملىرىنى تارقىتىشقا باشلىغان. ئۇنىڭ يەنە فرانسۇزلارغا قارشى چىقىشتا مەدھىلەشكە تېگىشلىك تۆھپىسى بار. ئۇ ھىجرىيەنىڭ **1283** ـ يىلى ۋاپات بولغان. ۋاپاتىدىن كېيىن ئەگەشكۈچىلىرىدىن ئىككىسى ئۇنىڭغا ۋارىسلىق قىلغان. ئۇنىڭ "رماح حزب الرحيم على نحور حزب الرجيم" ناملىق بىر كىتابى بولۇپ، ئۇنى **1261ھ/1845م** يىلى يازغان.

- مۇھەممەد ئەلھافىز ئىبنى ئابدۇللەتىيف ئىبنى سالىم ئەششەرىف ئەلھۇسىنى ئەتتىيجانىي ئەلمىسرىي (**1315ھ ـ 1398ھ**): بۇ كىشى مىسىردىكى تىيجانىيلارنىڭ بايراقدارى. ئۇ نۇرغۇن كىتابلارنى قالدۇرغان بولۇپ، ئۇلار ھازىرغا قەدەر مىسىردىكى تىيجانىيلار گۈمبىزىدە ساقلىنىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ "الحق في الحق والخلق" ، "الحد الأوسط بين من أفرط ومن فرّط" ۋە "شروط الطريقة التيجانية" ناملىق كىتابلىرى بار. ئۇ يەنە ھىجرىيىيە **1370**، مىلادىي **1950** ـ يىلى "طريق الحق" (ھەقىقەت يولى) ناملىق ژۇرنال تەسىس قىلغان.

پىكىر ۋە ئېتىقادلار:

◈ ئەسلىنى ئېلىپ ئېيتقاندا ئۇلار ئاللاھ تائالاغا نۇرغۇن شېرىكلەرنى ئىلاۋە قىلغان ھالدا ئىشىنىدىغان كىشىلەردۇر.

◈ ئۇلارغا مۇتەسەۋۋۇپلارنىڭ ئەقىدىلىرى، پىكىر ۋە پەلسەپىلىرىنى تۇتۇپ مېڭىش نوقتىسىدىن سۆيۈم تەرىقەتلىرىگە قارىتىلغان بارلىق مەسىلىلەر بۇلارغىمۇ ئويغۇن كېلىدۇ.[1] ، بۇلاردىن "ۋەھدەتۇل ۋۇجۇد" قا بولغان ئىمانى، "ۋەھدەتۇششۇھۇد" دەپ ئاتىلىدىغان فەناغا بولغان ئىمانى قاتارلىقلارنى سanاش مۇمكىن.[2]

◈ ئۇلار غەيبنى: ئىلمى ئاللاھ تائالاغا خاس بولغان مۇتلەق (شەرتسىز) غەيب ۋە بەزى مەخلۇقاتلارغا خاس بولغان غەيب، بەزىلىرىگە غەيب بولمىغان شەرتلىك غەيبتىن ئىبارەت ئىككى قىسىمغا ئايرىدۇ. گەرچە بۇ مەسىلىدە ئۇلار ئۆزلىرىدىن باشقا مۇسۇلمانلارنىڭمۇ بۇنىڭغا ئورتاق ئىكەنلىكىنى ئىلگىرى سۈرۈۋاتقان بولسىمۇ، غەيبنى ئىلمىنى شەيخلىرىغا مەنسۇپلاشتۇرۇشتا ئىچكىرىلەپ كېتىدۇ.

---

① "جواهر المعاني"، 1 ـ جىلد، 259 ـ بەتكە قاراڭ.

② "جواهر المعاني"، 1 ـ جىلد، 191 ـ بەتكە قاراڭ.

www.munber.org

ـ ئۇلار، شەيخلىرىنىڭ ئۇلارنىڭ قەلب كۆزلىرىدىكىنى بىلەلەيدىغانلىقىنى، دەۋا قىلىشىدۇ. ئۇلار شەيخلىرى ئەھمەد تىيجانىي توغرىسىدا مۇنداق دېيىشىدۇ: " ئۇ ـ ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن ـ نىڭ كامالىتى، رەببانىي كۆزىنىڭ نۇپۇزى ۋە ئۇنىڭدا ئاشكارا بولغان نۇرانى پاراستى ئۇنىڭ، مۇرىتلارنىڭ ئەھۋاللىرىنى بىلىش، ئۇنىڭدىن باشقا يۇشۇرۇن ئىشلارنى ئاشكارىلاش، غەيبلەردىن خەۋەر بېرىش، ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتى ۋە ئۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان پايدا، زىيانلارنى، يۈز بېرىدىغان ئىشلارنى بىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ.[1]

◈ ئۇلار يەنە باشلىقى ئەھمەد ئەتتىيجانىينىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ھەقىقىي رەۋىشتە ئۇچراشقانلىقىنى، ئۇنىڭ بىلەن ئېغىز ئارقىلىق سۆزلەشكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن "تاقىلىپ قالغان يەرلەرنى ئېچىپ بەرگۈچى" دەپ ئاتىلىدىغان نامازنى ئۆگەنگەنلىكىنى دەۋا قىلىشىدۇ.

ـ بۇ نامازنىڭ شەكلى مۇنداق: "ئى ئاللاھ! تاقىلىپ قالغان يەرلەرنىڭ ئاچقۇچىسى، ئىلگىرىكىلەرنىڭ خاتىمىسى، ھەقنى ھەق بىلەن كۈچلەندۈرگۈچى، سېنىڭ توغرا يولۇڭغا ھىدايەت قىلغۇچى پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ئۇلارنىڭ قەدرى ۋە بۈيۈك مىقدارىغا كۆرە دۇرۇدلارنى يەتكۈز." ئۇلارنىڭ بۇ نامازغا دائىر بىر يۈرۈش ئېتىقادلىرى بولۇپ، ئۇلارنى تۆۋەندىكىچە بايان قىلىمىز:

ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا، بۇ نامازنى بىر قېتىم ئوقۇسا، قۇرئان كەرىمنى ئالتە قېتىم ئوقۇغانغا توغرا كېلىدۇ، دەپ خەۋەر بەرگەن.

ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككىنچى قېتىم ئۇنىڭغا، بۇ نامازنى بىر قېتىم ئوقۇش، بارلىق چوڭ ـ كىچىك دۇئالار، زىكىرلەر ۋە قۇرئاننى ئالتە مىڭ قېتىم ئوقۇغان بىلەن باراۋەر بولىدۇ، دەپ خەۋەر بەرگەن؛ چۈنكى ئۇ زىكىرلەرنىڭ قاتارىدىن ئىدى.[2]

ـ بۇ پەزىلەت پەقەت شەيخدىن ئۇ نامازنى ئوقۇش ئۈچۈن ئىزنىنى ئېلىش شەرتى ئاساسىدا ھاسىل بولىدۇ. بۇنداق دېگەنلىك، ئۇلار دەۋا قىلىشىۋاتقاندەك، بۇ يەردىكى ئىزىن ـ رۇخسەت بۇ نامازنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆگەنگەن ئەھمەد ئەتتىيجانىيغىچە زەنجىرسىمان ھالدا يېتىپ بېرىشى، دېمەكتۇر.

ـ بۇ ناماز ئاللاھ تائالانىڭ كالامىدىن بولۇپ، قۇدسىي ھەدىسنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ.[3]

ـ بۇ نامازنى ئون قېتىم ئوقۇغان كىشىنىڭ ساۋابى مىليون يىل ياشىغان بولسىمۇ، زىكىر قىلمىغان ئارىفنىڭ ساۋابىدىن ئارتۇق بولىدۇ.

---

[1] "جواهر المعاني"، 1 ـ جىلد، 63 ـ بەتكە قاراڭ.

[2] "جواهر المعاني"، 1 ـ جىلد، 136 ـ بەتكە قاراڭ.

[3] "الدرة الفريدة"، 4 ـ جىلد، 128 ـ بەتكە قاراڭ.

www.munber.org

- ئۇنى بىر قېتىم ئوقۇغان كىشىنىڭ گۇناھلىرى ئۆچۈرۈلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا كائىناتتا بولۇۋاتقان بارلىق زىكىر، دۇئا ۋە تەسبىھلەرنىڭ ھەر بىرىدىن ئالتە مىڭ ئەجىر يېزىلىدۇ... ۋاھاكازالار.[1]

◈ ئۇلارنىڭ ھاۋايى - ھەۋەسلىرىگە كۆرە كىچىك ئىشلارغا مەھكەم يېپىشىۋېلىپ، چوڭ ئىشلارنى كىچىك ساناشلىرى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئىبادەتلەرنى ئادا قىلىشتا ھۇرۇنلۇق، سۆرەلمىلىك قىلىدىغان، ئۇنىڭغا پەرۋاسىز قارايدىغان ئەھۋاللارنىڭ ئەۋج ئېلىشىغا ئېلىپ بارغان؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ بىرىنىڭ كىچىككىنە بىر ئىبادەت بىلەن ئالىدىغان بۈيۈك ئەجىر ۋە ساۋابلارنى ئالالايدىغانلىقى ئومۇملاشقان بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ خىل ئەھۋال كېلىپ چىققان.

◈ ئۇلار يەنە، ئۆزلىرىدە قىيامەت كۈنى باشقا كىشىلەردىن يوقىرى ئورۇندا تۇرغۇزىدىغان ئەۋزەللىكلەرنىڭ بارلىقىنى ئېيتىشىدۇ. ئۇلار:

- ئۇلاردىن ئۇلۇمىنىڭ سەكراتى يېنىكلىتىلىدۇ.
- ئۇلارنى ئاللاھ تائالا ئەرشىنىڭ ئاستىدا سايىدىتىدۇ.
- ئۇلار قالىدىغان مەخسۇس بەرزەخ بار.
- ئۇلار ئىمان ئېيتقانلار بىلەن جەننەتنىڭ ئىشىكى تۈۋىدە بولىدۇ ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ يېقىن كىشىلىرى بىلەن بىللە بىرىنچى تۈركۈمدە جەننەتكە كىرىدۇ.

◈ ئۇلار يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھمەد ئەتتىيجانىينى ئاللاھ تائالانىڭ گۈزەل ئىسىملىرى چاقىرىشتىن چەكلەپ، ئۇنى "تاقىلىپ قالغان يەرلەرنى ئاچقۇچى" ناماز، دەپ ئاتىلىدىغان نامازنى ئوقۇشقا بۇيرىغان. بۇ سۆز «الله نىڭ گۈزەل ئىسىملىرى بار، الله نى شۇ (گۈزەل ئىسىملىرى) بىلەن ئاتاڭلار»[2] دېگەن ئايەت كەرىمەگە روشەن شەكىلدە خىلاپتۇر.

- ئۇلار يەنە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھمەد ئەتتىيجانىينى "تاقىلىپ قالغان يەرلەرنى ئاچقۇچى" ناماز بىلەن ئاللاھقا يۈزلىنىشنى بۇيرىغانلىقىنى، ئۇنىڭدىن ھېچكىمگە بۇنى بۇيرىمىغانلىقىنى دەۋا قىلىشىدۇ. بۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ تائالا ۋەھيى قىلغان نەرسىنى تاكى ۋاقتى كېلىپ، ئۇلارنىڭ شەيخى ئەھمەد ئەتتىيجانىيغا ئېيتىپ بەرگەن ۋاقىتقا قەدەر مۇسۇلمان ئۈممەتتىن يوشۇرغان، دېگەنلىك بولۇپ، بۇ ئۇچۇقتىن ئۇچۇق تۆھمەتتۇر.

◈ ئۇلار باشقا سۈپىزم تەرىقەتلىرىگە ئوخشاش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زاتى بىلەن، ئاللاھ تائالانىڭ سالىھ بەندىلىرى بىلەن ۋەسىلە قىلىشنى جائىز، دەپ قارايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن، سالىھ بەندىلەردىن ۋە ئۇنىڭدىن باشقا شەيخ ئابدۇلقادىر جەيلانىي ۋە ئەھمەد ئەتتىيجانىيلاردىنمۇ مەدەت تىلەيدىغان بولۇپ، بۇنى ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ شەرىئىتىدە چەكلىگەن.

---

[1] "مشتهى الخارف الجاني"، 299، 300 - بەتلەرگە قاراڭ!

[2] ئەئراف سۈرىسى، 180 - ئايەت.

www.munber.org

◈ ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدا "نۇجەبا"، "نۇقەبا"، "ئەبدال" ۋە "ئەۋتاد" دېگەنگە ئوخشىغان سۆپىزم لەقەملىرى كۆپ ئۇچرايدۇ. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە "غەۋس" يەنى مەدەت سۆزى بىلەن "قۇتۇب" يەنى بىر كىشى بولۇپ، ئاللاھ تائالا ئۇ ئارقىلىق كائىناتنىڭ نىزامىنى مۇھاپىزەت قىلىدۇ، دەيدىغان سۆزى ئوخشاش مەنىگە ئىگە.

◈ ئۇلار يەنە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەرلەرنىڭ خاتىمىسى بولغاندەك، ئەھمەد ئەتتىيجانىيمۇ ئەۋلىيالارنىڭ خاتىمىسى، دەپ قارايدۇ.

◈ ئەھمەد ئەتتىيجانىي "كىمكى مېنى كۆرسە جەننەتكە كىرىدۇ." دەيدۇ. ئۇ ھەتتا ئۆزىگە جۈمە، دۈشەنبە كۈنلىرى قارىغان كىشىلەرنى جەننەتكە كىرىدۇ، دەپ بىلجىرلايدۇ ۋە ئەگەشكۈچىلىرىگە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈنىڭغا، ئۇ ۋە ئەشگۈچىلىرىنىڭ قىيامەت كۈنى ھېسابسىز، جازاسىزلا جەننەتكە كىرىدىغانلىقىغا كاپالەتلىك قىلغانلىقىنى تەكىتلەيدۇ.

◈ ئۇلار ئەھمەد ئەتتىيجانىينىڭ " ئاللاھنىڭ بارلىق ئارىپ بەندىلىرىگە بېرىلگەن بارلىق نەرسە ماڭا بېرىلدى." دېگەن سۆزىنى بىر ـ بىرىگە نەقىل قىلىشىدۇ.

◈ ئۇنىڭ يەنە مۇنداق سۆزىمۇ بار: ئۇنىڭ بىر تۇركۇم ئەسھابلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ نۇرغۇن ئۈممەتلىرى بىلەن سېلىشتۇرۇلغاندا، ئۇلار ئۇنىڭ ئەسھابلىرىنىڭ بىرەر مويىغىمۇ تەڭ كەلمەيدۇ. ئۇنداقتا تىيجانىينىڭ ئۆزى بولۇپ قالسىچۇ؟!

◈ ئۇنىڭ يەنە: "مېنىڭ بۇ ئىككى پۇتۇم ئاللاھ ئادەمنى ياراتقاندىن تارتىپ تاكى سۇر چېلىنىدىغان چاغقىچە ئۆتكەن بارلىق ئەۋلىيالىرىنىڭ بوينىدا" دەيدۇ.

◈ ئۇلارنىڭ ئەتتىگەن ـ ئاخشاملىرى ئوقۇيدىغان ۋىردلىرى، ئەتتىگەن ياكى ئاخشاملىرى ئوقۇيدىغان ۋەزىپىلىرى، ھەر جۈمە كۈنى ئەسىردىن كېيىن ئولتۇرۇپ نامازشامغىچە داۋاملاشتۇرىدىغان زىكرلىرى بار. كېيىنكى ۋەزىپە بىلەن زىكىر ئىككىسىگە سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىش لازىم. ئۇلاردا يەنە پەرقلىق يىغىلىشلارغا خاس بولغان ھەر خىل ۋىردلەرمۇ بار.

◈ كىمكى بىر ۋىردنى باشلايدىكەن، ئۇ ئۇنى قەتئىي داۋاملاشتۇرۇشى زۆرۈر بولۇپ، تاشلاپ قويۇشقا بولمايدۇ. ئەگەر تاشلىۋەتسە ھالاك بولىدۇ ۋە بۈيۈك جازاغا دۇچار بولىدۇ!![1]

[1] دۇنيا ئىسلام ياشلىرى بىرلىكى ئۆزىنى ھاجى ئابدۇللاھ ئەتتىيجانىي، دەپ ئاتىغان بىر كىشىدىن يۇقىرىقى بەزى نوقتىلارنى ئىنكار قىلغان ئۇزۇن بىر پارچە رىسالىنى تاپشۇرىۋالدى. يۇقىرىدا ئېيتىلغاندەك، ئۇ، تىيجانىي ۋە تىيجانىيلىق توغرىسىدا زىكىر قىلىنغان بەزى مەسىلىلەرگە ئىزاھاتلارنى بېرىدۇ. يىغىنچاقلىغاندا ئۇنىڭ مۇئەييەنلەشتۈرمەكچى ۋە ئاقلىماقچى بولغىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھاياتى دۇنيادا كۆرۈشنىڭ ھەقىقەتەن مۇمكىنلىكىدىن ئىبارەت. گەرچە ھاجى ئابدۇللاھنىڭ رىسالىسىدە تىيجانىيلىقنىڭ ھەرىكەتلىرىنى ئاقلاش يولىدىكى جىددى تىرىشچانلىقلار بولسىمۇ، ئۇنىڭدا بۇ ئانسىكلوپېدىيەنىڭ بۇ تەرىقەتنى تەتقىق قىلىش مېتودىدا كۆرۈلگەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ توغرا يولىنى ئىزاھلاش ۋە ھەقىقەتنى بايان قىلىشتا ئېغىپ كەتكەن يەرلىرى توغرىسىدا ھېچقانداق بىر نەرسە زىكىر قىلىنمىغان. بىزنىڭ ھاجى ئابدۇللاھ ۋە ئاللاھ تائالانىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان پاك، مۇكەممەل پرىنسىپىدىن ئېغىپ كەتكەن بارلىق مۇسۇلمانلار پىرقىلىرىنىڭ زەيد ياكى ئەمرۇنىڭ قاراشلىرىنى مۇداپىئە قىلىشنىڭ ئورنىغا، ئۆزلىرىنى تەكشۈرۈپ كۆرىشى، ئاللاھ تائالانىڭ ھەقىقەتكە قايتىش، نىجاتلىق يولىنى بايقاش ساھەسىدە بەرگەن قۇۋۋەتلىرىدىن ياخشى پايدىلىنىشىنى ئۈمىد قىلىمىز. چۈنكى ھەر بىر ئىنساننىڭ سۆزىدە سەھۋەنلىك بولىدۇ، گۇناھدىن پاك پەيغەمبەرلەردىن باشقا ھەر بىر ئىنسان شەيتاننىڭ ئازدۇرىشىغا دۇچار بولىدۇ.

www.munber.org

◈ ئەھمەد ئەتتىيجانىي ئۆزىنى قىيامەت كۈنىدە پەيغەمبەرنىڭ ئورنىدا قويىدۇ. ئۇ مۇنداق دەيدۇ: ماڭا قىيامەت كۈنى نۇردىن بىر مۇنبەر قويۇلىدۇ. بىر چاقىرغۇچى ئوتتۇرىغا چىقىپ شۇ يەردىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئاڭلىغۇدەك قىلىپ: ئەي، كىشىلەر جامائەسى! سىلەر ھېس قىلماستىن مەددەت ئېلىۋاتقان ئىمامىڭلار مانا بۇ" دەپ ۋاقىرايدۇ.[1]

پىكىر ۋە ئەقىدىلەرنىڭ يىلتىزلىرى:

◈ شەكسىزكى ئۇ، كۆپ ساندىكى پىكىرلەرنى سوپىزمدىن قوبۇل قىلغان ۋە ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ بىر قىسىم پىكىرلىرىنى ئىلاۋە قىلغان.

◈ ئابدۇلقادىر جەيلانىي، ئىبنى ئەرەبىي، ھەللاج ۋە باشقىلارغا ئوخشىغان مۇتەسەۋۋۇپلارنىڭ ئاساسلىق كىشىلىرىنىڭ كىتابلىرىدىن قانغۇچە بەھىر ئالغان.

◈ تەرىقەت تەسىس قىلىنىشتىن ئىلگىرى، يەنى شەكىللىنىش جەريانىدا سوپىلارنىڭ بىر قانچە شەيخلىرى بىلەن ئۇچراشقان ۋە ئۇلاردىن رۇخسەت ۋە ۋىردلەرنى ئالغان. ئۇ تەرىقەتلەرنىڭ ئاساسلىقلىرى قادىرىييە ۋە خلۋەتىييە تەرىقەتلىرىدۇر.

◈ ئۇ ھىجرىيە 1351 ـ يىلى فاستا بېسىلغان ئەبۇ مۇھەممەد ئابدۇسسالام ئىبنى ئەتتايىيب ئەلقادىرىي ئەلھۇسەينىينىڭ "المقصد الأحمد في التعريف بسيدي أبي عبد الله أحمد" ناملىق كىتابىدىن پايدىلانغان.

◈ نادانلىقنىڭ ئومۇملىشىشىنىڭ كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا ئۇنىڭ مەزھىپىنىڭ تارقىلىشىغا يېتەرلىك دەرىجىدە تەسىرى بولغان.

تارقىلىشى ۋە تەسىر دائىرىسى:

◈ بۇ ھەرىكەت فاستا باشلانغان بولۇپ، ھازىرغىچە يېيىلىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ ھازىر ماراكەش، غەربىي سۇدان (سىنگال)، نىگىرىيە، شىمالىي ئافرىقا، مىسىر، سۇدان ۋە ئافرىقىنىڭ باشقا جايلىرىدا نۇرغۇنلىغان ئەگەشكۈچىلىرى بار.

◈ "تىيجانىييە" ناملىق كىتابىنىڭ ئاپتورى ئەلى ئىبنى مۇھەممەد ئەددەخىيلۇللاھ ھىجرىيە 1401، مىلادىي 1981 ـ يىلى يالغۇز نىگىرىيەدىكى تىيجانىيلارنىڭ سانى ئون مىليوندىن ئاشىدۇ، دەپ مۆلچەرلىگەن.

يۇقىرىقىلاردىن شۇ نەرسە ئايدىڭلىشىدۇكى: تىيجانىيلار ئىبادەتلىرىدە بىدئەت پەيدا قىلغۇچىلاردۇر. بارلىق بىدئەت زالالەت ئىچىدىدۇر؛ چۈنكى ئۇلار شەرىئەتتە زىكىر قىلىنمىغان ئۆزلىرىگە خاس دۇئالارنى ھازىرلىغان، كىشىلەرنى ھېچقانداق

[1] "الإفادة الأحمدية"، 74 ـ بەتكە قاراڭ!

www.munber.org

ئاساسقا تايانمىغان هالدا مۇئەييەن ئىبادەتلەرنى مۇئەييەن ۋاقىتلاردا قىلىشقا زورلىغان. بۇلاردىن ئۇلاردا ئېتىقاد قىلغۇچىلىرىنى ئىسلامدىن چىقىرىۋېتىدىغان "هۇلۇل" ۋە "ئىتتىهاد" ئوخشىغان ئېتىقادلارمۇ بار.

ئەتراپلىق مەلۇمات ئۈچۈن پايدىلىنىش مەنبەلىرى:

- د.مۇهەممەد تەقىييۇددىن هىلالىي: الهدايه الهاديه ولو الطابفه التيجانيه، يېڭى باسما ـ نەشرىياتى ـ دارۇلبەيزائ. ئىككىنچى نەشرى، 1397ھ/ 1977م.

- مۇهەممەد ئەلخىزر ئىبنى سەييىدي ئابدۇللاھ مايابىي ئەلجېكنى ئەششەنقىيتىي: كتاب مشتهى الخارف الجاني في رد زلقات التيجاني الجاني، ئەرەب كىتابلىرىنى جانلاندۇرۇش نەشرىياتى باسمىخانىسى ـ مىسىر.

- ئەلى ئىبنى مۇهەممەد ئەددەخىيلۇللاھ: التيجانيه، نەشىر ۋە تارقىتىش تايىبە نەشرىياتى ـ رىياد/ مىسىر باسما نەشرىياتى، 1401ھ/ 1981م.

- ئابدۇرراهمان ئىبنى يۇسۇف ئەلئافرىيقىي: الأنوار الرحمانية لهداية الفرقة التيجانية، تۆتىنچى نەشرى، مەدىنە مۇنەۋۋەرە ئىسلام ئۇنىۋېرسىتېتى بېسىپ تارقاتقان. 1396ھ/ 1976م.

- ئەلى هەرازم (تونۇلغۇچى): جواهر المعاني وبلوغ الأماني في فيض سيدي أبي العباس، التيجاني، وبهامشه رماح حزب الرحيم على نحور حزب الرجيم، مۇستەفا ئەلبابىي ئەلهەلەبىي ۋە ئەۋلادلىرى باسمىخانىسى ـ مىسىر، 1380ھ/1961م.

- ئەبۇ مۇهەممەد ئابدۇسسالام ئىبنى تەييىب ئەلقادىرىي ئەلهۇسەينىي: المقتصد الأحمد في التعريف بسيدنا أبي عبد الله أحمد، هەجەرىييە باسمىخانىسى ـ فاس، 1351ھ باسمىسى.

- مۇهەممەد ئىبنى ئابدۇلۋاھىد ئەسسۇسىي ئەننەزىيفىي: الدرة الخريدة شرح الياقوتة الفريدة، 1398ھ/ 1978م باسمىسى.

- مۇهەممەد ئەلئەرەبىي ئەسسائىه: بغية المستفيد بشرح منية المريد، هەممە ئۈچۈن ئىلىملەر نەشرىياتى، 1393ھ/1973م.

- هۇسەين هەسەن ئەتتائىي ئەتتىيجانىي (تونۇلغۇچى): أقوى الأدلة والبراهين على أن أحمد التيجاني خاتم الأقطاب المحمديين بيقين، مۇهەممەدىييە باسمىلىرى نەشرىياتى ـ قاهىرە.

- "هەقىقەت يولى" ژۇرنىلىنىڭ سانلىرى: بۇ ژۇرنال تىيجانىييە تەرىقىتىگە خاس بولۇپ، قاهىرەدە نەشىر قىلىنىدۇ.

www.munber.org

- **ئابدۇرراھمان ئابدۇلخالىق:** الفكرة الصوفي في ضوء الكتاب والسنة، **ئىككىنچى باسمىسى ـ ئىبنى تەيمىييە كىتابخانىسى، كۇۋەيت.**

www.munber.org